

Ящук О. Вивчення творчості Марії Пономаренко на уроках позакласного читання в початковій школі / О. Ящук // Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті. – Житомир : ФОП "Н. В. Левковець", 2020. – С. 276-278.

О. М. Ящук,

студентка ННІ педагогіки;

науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри

лінгвометодики та культури фахової мови **Голубовська І. В.**

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Вивчення творчості Марії Пономаренко

на уроках позакласного читання в початковій школі

Самостійне читання – основна частина курсу літературного читання в початковій школі, кінцевим результатом якого є читацька самостійність, загальний розвиток дітей, ознайомлення їх із різними видами красного письменства, набуття вмінь самостійного вибору книги тощо.

На нашу думку, цікавими для юних поліщуків можуть стати уроки позакласного читання, на яких вивчається творчість дитячих письменників рідного краю: Олени Пчілки, Лесі Українки, Марії Пономаренко, Всеволода Нестайка, Миколи Яненка, Лариси Письменної, Валерія Шевчука, Максима Рильського та ін. Такі заняття сприяють патріотичному вихованню, викликають у дітей почуття гордості за рідний край та за визначних земляків. Поліські літератори не лише передають нам власне світосприймання, а й допомагають школяреві творити своє "Я" в гармонії з народом та Вітчизною.

Кожному із нас притаманна любов до рідного краю, "малої батьківщини", як ми часто величаємо цю непримітну цяточку на карті, місце, де з'явилися на світ. Чуття Вітчизни супроводжує нас усе життя, будучи одним із найсвітліших і найсвятіших. Через художнє слово на уроках вивчення літературного

краєзнавства в дитячих серцях виникає захоплення істинними митцями, співцями рідної землі.

Творчий набуток письменників рідного краю є важливою частиною української дитячої літератури. Юним читачам надзвичайно цікаво знайомитися з текстами авторів, що так чи інакше пов'язані з їх містом або селом. Це стимулює читацький інтерес, виховує патріотичні почуття, національну гідність, гордість за свій край, шанобливе ставлення до талановитих людей.

Під час вивчення творчості письменників рідного краю на уроках позакласного та класного читання в початковій школі можна застосовувати найрізноманітніші форми й методи навчання, зокрема: відвідування музеїв і проведення екскурсій до літературних місць, підготовка та організація виставок із книгами письменників Полісся, зображення та інсценізація їх творів, організація зустрічей, свят, конкурсів читачів, ведення читацького щоденника, створення куточка, музею [1].

На уроках вивчення літератури рідного краю варто дотримуватись таких принципів: розуміння учнями літератури, урахування вікових, психологічних і пізнавальних особливостей, формування вмінь, добір навчального матеріалу від простого до складного; доцільність та різноманітність, відповідність, особистісно-зорієнтований підхід [2, с.47].

У процесі підготовки до уроків, присвячених літературному краєзнавству, необхідно пам'ятати про:

- чітке визначення теми, мети та завдань уроку, відповідно до його типу;
- попереднє ознайомлення зі списком творів літератури рідного краю, які учні мають прочитати протягом навчального року;
- збір та систематизацію літературно-краєзнавчого матеріалу;

- планування краєзнавчого матеріалу, змістового наповнення в дидактичній структурі уроку читання;
- вибір ефективних форм і методів діяльності вчителя та учнів на уроці;
- урахування вікових, психологічних і пізнавальних можливостей школярів, їхнього загального розвитку;
- врахування принципу від простого до складного;
- урахування доцільності та різноманітності навчальних форм роботи й типів уроків, які посилювали б зацікавленість літературно-мистецькою спадщиною земляків;
- створення системи відповідних читацьких завдань, а також способів їх виконання з урахуванням різних форм літературної діяльності школярів [3, с. 35].

Також учитель має організовувати навчальний процес таким чином, щоб твір письменника-земляка викликав у дітей щирі емоції та бажання прагнути до чогось нового. Класовод повинен привчати школярів висловлювати своє ставлення до прочитаного, задавати питання, які їх хвилюють, та виявляти інтерес до творчого набутку краю. Особливо цікаві уроки-зустрічі, за допомогою яких учні матимуть змогу безпосереднього спілкування з майстрами слова.

Так, справжнім другом юних житомир'ян є відома українська письменниця Марія Пономаренко. Поліська поетеса часто проводить зустрічі з вихованцями дитячих садочків та з учнями шкіл, співпрацює з бібліотеками, її п'єси ставляться в обласному театрі ляльок та звучать на всеукраїнському радіо. Гарною традицією стали зустрічі письменниці із студентами навчально-наукового інститут педагогіки, які організовують викладачі кафедри лінгвометодики та культури фахової мови Ірина Голубовська й Олександра Марущак.

За свою плідну творчу діяльність Марія Антонівна заслужено відзначена багатьма престижними нагородами: всеукраїнськими преміями імені Лесі Українки (2011) за читанки "Жайвір", "Сонячна країна", "Усміхнений сонях" та імені Наталі Забіли (1997), обласною премією "Дідусеві казки" (2009), премією Дж. Сороса за посібник "Школа професора Маківки" тощо.

Письменниця вчить дітей вічних істин: берегти природу; любити й поважати батьків; прищеплює любов до праці; навчає розрізняти добро й зло. При цьому виховання відбувається не через нав'язливе моралізаторство, а шляхом умілого використання гумористичних засобів і прийомів. Ось, наприклад, як її герой Сонях дотепно повчає Буряка:

Уставай із Сонцем ти,
Будеш всенький золотий,
А то спиш аж до обіду,
Ти, Буряче, сонний діду.

Використовуючи персоніфіковані образи тварин і рослин, авторка навчає малят правил поведінки. Так, турботлива мати Квочка, захищаючи інтереси своїх дітей, закликає незграбну Корову пам'ятати про ввічливість:

До Корови каже Квочка:
– Не лякай моїх синочків:
Ко-ко-ко, ко-ко-ко,
Хоч даєш всім молоко,
І сама така здорова –
Будь же чемною, Корово!

В оспіваному Марією Пономаренко світі немає байдужих істот, усі піклуються одне про одного, і зголоднілий кролик упевнений у тому, що маленька господиня обов'язково його нагодує:

Кролик з клітки виглядає:

– Іжі в мене вже немає,

Принеси трави Ганнуся,

Знову хрумкати візьмуся [4, с. 7].

Ось уже багато років Марія Антонівна плідно працює для початкової школи. Так, на прохання житомирських педагогів було укладено цикл "Щоб не трапилось біди – пам'ятай про це завжди" про правила безпечної поведінки в різних ризикованих ситуаціях; абетка "І в городі, і в саду всі я літери знайду" навчає грамоти, цікаво розповідаючи малятам про звичні садові й городні рослини; книжечка "Раз – ромашка, два – ромашка..." розвиває не тільки дитяче мовлення, а й закріплює навички елементарної лічби.

Широке визнання здобули авторські читанки для дошкільнят та учнів початкової школи "Де ростуть Котигорошки", "Подарунок", "Жайвір", "Усміхнений сонях", "Перлинка", "Сонячна країна". Названі книжки вражають своїм жанровим розмаїттям, адже тут представлені віршовані й прозові казки, пейзажна лірика, лічилки, пісні-нісенітниці, загадки, п'єси-мініатюри, гуморески та ін. Також варто наголосити на різноплановості й змістовому багатстві згаданих підручників Марії Пономаренко, бо, з одного боку, вони пробуджують у школярів інтерес до читання, а з іншого – в цікавій формі навчають дітей рахувати, мислити, робити самостійні висновки, закріплюють різноманітні знання, вміння та навички, розвивають спостережливість та допитливість.

В основу високохудожніх текстів, що входять до складу названих читанок, покладені ідеї розвивального навчання та виховання. Окрім того, характерними прикметами книжок, як і всієї творчості поетеси, є:

- возвеличення рідної мови та традицій українського народу;
- проголошення сімейних цінностей, справжній культ родини;
- виховання моральних чеснот – милосердя, щирості, доброзичливості, шанобливості, порядності, любові до батьківщини;
- оспівування краси рідної природи та прагнення навчити дітей зробити все можливе задля її збереження;
- пропаганда здорового способу життя.

Отже, творче надбання Марії Пономаренко продовжує кращі традиції вітчизняного письменства, а правильно організована робота з вивчення її книг на уроках літературного читання може сприяти формуванню в дітей естетичних смаків та виробленню в них стійкого читацького інтересу.

Список використаних джерел

1. Українська дитяча література : хрестоматія : у 2 ч. : навч. посібник / упоряд І. А. Луценко, А. М. Подолинський, Б. Й. Чайковський. – К. : Вища шк., 1992. – Ч. 1. – 381 с.
2. Калениченко Н. Л. Українська література кінця ХІХ– початку ХХ ст. : напрями, течії / Н. Л. Калениченко. – К. : Наукова думка, 1983. – 256 с.
3. Мамчур І. Функціональні стилі сучасного мовознавства / І. Мамчур // Дивослово. – 2001. – № 12. – С. 43.
4. Пономаренко М. Я родом з дитинства : відгуки, рецензії, інтерв'ю / М. Пономаренко. – Житомир : Рута , 2010. – 48 с.